

KJAK

Søguligt memento á kvinnudegi:

Øll eiga at fagna Olumpe de Gouges tann 8. mars

Virgar Dalsgaard

Fyri bara fjøruti árum síðani útgav tann ágrýtni týski feministurin og sociologurin Hannelore Schröder eina tiltrongda bók um Olympe de Gouges tann allarmætasta og djarvasta pionerin fyri emanci-

pation av kvinnum og stríðnum móti øllum trælalhaldi av svørtum arbeidshólki.

Hannelore, sum sjálv stríddist stálsett fyri socialum rættindum til kvinnur var eisini ein av initiativtakarunum til "Olympe de Gouges Stiftung. Menschenrechte für weibliche Menschen."

Bókin hjá Hannelore Schröder um OLYMPE de GOUGES var alneyðug at skriva, tí ótrúliga nógvir moderna feministar næstan tóktust hava gloymt, fortongt ella kanska slett ikki vita um

henda kvinnuliga martyrin.

Olympe hevur fram um allar kvinnur uppiborið ein serligan minnisvarða á hvørjum einasta kvinnudegi, tí hon var tann fyrsti politiski kvinnuligi martyrin.

Hannelore fekk tí í 1979 rehabiliterad ta fronsku pionerkvinnuna, sum bæði setti skjótul á kvinnubardagan og eisini doyði fyri sakina sum martyrir, bara 45 ára gomul.

Stutt um skribentin, sjónleikaran og ein tann allarfyrsta kvinnuliga aktivistin, Olympe de Gouges

Hon var fødd sum Marie Gouges 1748 í eini smáborgarligari familju í Montauban, ca. 50 km norðanfyrir Toulouse í Suðurfrankaríki. Hon var ógvuliga gløgg og fekk eisini góða skúlagongd, men sum bert 16 ára gomul bleiv hon hart móti sínum vilja noydd at gifta seg við einum restauratøri, sum skuldi hava eina bíliga arbeidsmegi á síni matstovu.

Tey finga ein son í hesi mesalliancu, men hjúnarbondin doyði longu árið eftir.

Tá ið Olympe var blivin 21 ár, flýddi hon við soninum til Paris, har hon fekk innivist hjá eini systir.

Í Paris møtti hon tí múgvandi aðalsmanninum Jacques de Rozières, og tey livdu saman sum par, men Olympe sýtti fyri giftarmáli, tí hon helt hjúnarbandið vera eitt fongsul fyri einahvørja kvinnu.

Tey suppleraðu intellektuelt hvønnannan, samstarvaðu væl og finga stovna eitt sjónleikarahús longu í 1770' unum.

Marie skifti sítt prosaiska navn út til frama fyri tað kultúrpoetiska Olympe.

Hon skrivaði dúgliga og javnan bæði skaldsøgur, sjónleikir og politiskar pamflettir, sum allar hvassliga kritiseraðu diskriminering av kvinnum, funnust at tí líkagyliduga og arroganta aristokratiska stættinum, fordømdu ta socialu neyðina hjá teimum fátæku og trælalhaldi av nekarum.

Olympe firdi ikki fyri spontant at taka orðið á torgum og gøtuhornum, har hon býtti út politiskar brochurur og pamflettir.

Jacques og Olympe vitjaðu dúgliga í teimum viðgittu debatt-salonunum í Paris, har bæði skribentar, politikarar og

listarfólk hittust til liberalar fundir. Á slíkum fundum fanst man opinlýst at fronskum einaveldi og slóðaði fyri revolutionerum tankum.

Millum hennara vinir vóru menn sum samfelags-filosoffurin og økonomurin Condorcet og skribenturin Louis Mercier. Teir vóru sera imponeraðir av hennara ótroystiliga áráði og sociala ágrýtni.

Mest kenda skriv hennara var "Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne" (1791), har hon systematiskt argumenterar fyri, at kvinnur eiga at fáa fulkomuliga tey somu rættindi sum menn.

Kvinnur finga sjáldan orðið á almennum fundum, so eitt av hennara kendu citatum var soljóðandi: "Kvinnur sleppa uppá skafottið til at verða hálshøgðar, so mugu tær sanniliga eisini sleppa uppá ein talarastól."

Øll hennara skrivtir vóru politisk, so tað var heilt naturligt fyri hana at fylkjast við teimum revolutionerum í 1789, men hon var pacifistur og vildi ikki vita av kríggi ella yvirgangi.

Hon ógvaðist yvir guillotin-drápin hjá jacobinarunum;

sjálv var hon moderatur girondinari og stríddist tí harðliga móti Robespierre, sum hon lýsti sum ein maktsjúkan høvudkamb og ein tyranniskan yvirgangskropp.

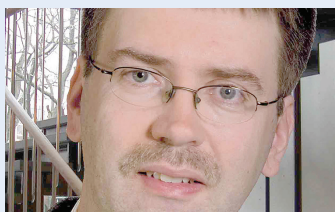
Summarið 1793 býtti hon kritiskar pamflettur út og setti plakatir upp við álopum á tann ráa Robespierre og aðrar jacobinarar. Tað førði til, at hon bleiv fastsett í trýggjar mánaðir, har hon var avhoyrd og torturerað av eirindaleysum vaktarmonnum, men hon vildi ikki lúta ella ganga frá sínum.

Hon var so stálsett í síni móttøðu, at hon fleiri ferðir smuglaði kritiskar pamflettur út úr fongslinum.

Tann 3. november 1793 varð hon hálshøgð í guillotinuni og gjørdist harvið tann fyrsti politiski kvinnuligi martyrin. Nógvar kvinnur høvdu fyrr verið religiøsir martýrar, men Olympe doyði fyri ta feministisku sakina.

Saman við tí týsku Claru Zetkin og tí schweisisku Iris von Roten stendur Olympe de Gouges í verðins sterkastu trio fyri aktiva feministiska emancipation. Kvinnur í dag skylda hesum stálsettu slóðbrótarum øll síni rættindi!

Tað skal vera stuttur vegur frá diagnosu til viðgerð

Helgi Abrahamsen

Sambandsflokkurin legði í undanfarnu tingsetu uppskot fyri lögtingið um viðgerðartrygd. Uppskotið, sum Kaj Leo Johannesen legði fram vegna flokkin, var ein áheitan á landsstýrið um at seta í verk eina skipan, sum skuldi veita øllum føroyingum trygd fyri, at sjúkuviðgerðir skuldu setast skjótt í gongd. Eitt samt lögting tók undir við uppskotinum.

Sambandsflokkurin vil virka fyri einum málsetningi sum er, at eingin skal bíða longur enn ein mánað frá tí at illgruni um sjúku er staðfestur, til viðgerðin er sett í gongd.

Hetta er ein krevjandi málsetningur, men eingin ivi er um, at tað hevur stóran týðning fyri sjúklingar og alt samfelagið, at biðitíðin verð-

ur so stutt sum til ber. Tað skal bera til hjá øllum sjúklingum at leita sær heilsubót innan stutta tíð frá fyrsta sjúkardegi. Her manglar nakað í føroyska samfelagnum.

Fyri nøkrum árum síðani varð ein skipan gjørd í Danmark, har tey søgdu, at tey góðtøku ikki longur, at fólk skuldu liggja sjúk ella hava pínu í óneyðuga langa tíð. Tí varð ein viðgerðartrygd bjóðað, og tann skipanin hevur virkað somikið væl, at vit eiga eisini at bjóða føroyskum sjúklingum tað sama. Serliga tá hugsað verður um, at vit eru í ríkisfelagskapi við Danmark, og at vit senda nógvir sjúklingar til Danmarkar til viðgerðir, so er tað natúrligt, at tilboðið er tað sama.

Eitt samt lögting tók undir við at uppskotinum hjá Sambandsflokkinum um at heita á landsstýrið, um at fáa sett viðgerðartrygdina í gongd. Vónandi hendir nakað skjótt á økinum, og Sambandsflokkurin fer at raðfesta hetta høgt í komandi valskeiði